Lietas arhīva Nr. A42-01682-23/23
ECLI:LV:ADRJRIT:2023:1212.A420168223.2.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2023. gada 12. decembrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Rudīte Migla,
rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz likvidējamās /pers. A/, AS pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru likvidējamajai /pers. A/, AS tiktu atlīdzināti procesuālie izdevumi 315 386,33 *euro* apmērā, kas radušies kriminālprocesā Nr. /numurs/.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja likvidējamā /pers. A/, AS saistībā ar kriminālprocesu Nr. /numurs/saņēma vairākus Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes 1. nodaļas (turpmāk – apkarošanas pārvalde) procesu virzītāju lēmumus par aresta uzlikšanu mantai, kurus arī izpildīja.

2023. gada 21. februārī pieteicēja vērsās pie attiecīgajiem apkarošanas pārvaldes procesa virzītājiem ar iesniegumu par procesuālo izdevumu atlīdzināšanu, lūdzot atlīdzināt izdevumus 315 386,33 *euro* apmērā, kas tai radušies kriminālprocesā Nr. /numurs/. Ar procesa virzītāja /datums/lēmumu (turpmāk – sākotnējais lēmums) pieteicējas iesniegums par procesuālo izdevumu atlīdzināšanu noraidīts. Pieteicēja par minēto lēmumu iesniedza sūdzību Valsts policijas priekšniekam.

Ar Valsts policijas priekšnieka p.i. /datums/lēmumu Nr. 125 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts. Lēmumā norādīts, ka Valsts policija neatzīst pieteicējas norādītos izdevumus par arestētās mantas glabāšanu kā procesuālus izdevumus Kriminālprocesa likuma 367. panta izpratnē "citi izdevumi, kas radušies kriminālprocesā" un nekonstatē Ministru kabineta 2005. gada 4. oktobra noteikumu Nr. 754 „Noteikumi par kriminālprocesuālo izdevumu atlīdzināšanas kārtību un apmēru" (turpmāk – noteikumi Nr. 754) 3. punkta piemērošanas iespējamību par izdevumu atlīdzināšanu no valsts budžeta līdzekļiem.

[2] Pieteicēja vērsās ar pieteikumu tiesā, lūdzot atlīdzināt procesuālos izdevumus 315 386,33 *euro* apmērā, kas radušies kriminālprocesā Nr. /numurs/ no aresta izpildes brīža 2018. gada 4. septembrī līdz 2022. gada 27. jūlijam.

Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[2.1] Kriminālprocesā piemērotā aresta rezultātā pieteicēja bija spiesta nodalīt un atsevišķi no savas mantas glabāt naudas līdzekļus. Proti, pieteicēja iegrāmatoja attiecīgos līdzekļus kā rezervētus iespējamai konfiskācijai, nodrošinot to pieejamību nekavējošai iespējamās konfiskācijas izpildei. Izdevumi saistībā ar arestētās mantas glabāšanu ir radušies, jo Eiropas Centrālā banka /datums/pieņēma lēmumu anulēt pieteicējai kredītiestādes licenci, kā rezultātā pieteicēja zaudēja tiesības sniegt Kredītiestāžu likumā minētos licencētus finansu pakalpojumus, jo pieteicējai vairs nav licences šādu pakalpojumu sniegšanai. Tādējādi arestētās mantas glabāšanas laikā pieteicēja nesniedza finanšu pakalpojumus, tai skaitā nenotika arī arestētās mantas kā noguldījuma (Kredītiestāžu likuma izpratnē) glabāšana pieteicējas atvērtajā kontā, jo pēc kredītiestādes licences anulēšanas pieteicēja nenodrošina kreditoru noguldījumu apkalpošanu, bet uzskaita, izvērtē un apmierina pieteicējas kreditoru prasījumus, ja to apmierināšanai nav normatīvajos aktos noteikto šķēršļu.

[2.2] Pieteicējas līdzekļi (tai skaitā tie, ar kuriem nodrošināta arestētā manta) glabājās pieteicējas kontos citās kredītiestādēs un pieteicējas kontā Latvijas Bankā. Šāda līdzekļu glabāšanas kārtība ir radījusi pieteicējai izdevumus. Proti, saistībā ar attiecīgo līdzekļu glabāšanu pieteicējai bija pienākums veikt ikmēneša maksājumus Latvijas Bankai, kas tika aprēķināti, ņemot vērā arestētās mantas glabāšanas laikā spēkā esošo negatīvo gada likmi. Maksājumi Latvijas Bankai ir aprēķināti, ņemot vērā arī tos pieteicējas līdzekļus, ar kuriem bija nodrošināti arestētie pieteicējas kreditoru naudas līdzekļi, pamatojoties uz kriminālprocesa ietvaros pieņemtajiem lēmumiem par aresta uzlikšanu mantai. Tāpēc pieteicēja ir veikusi arī maksājumus par arestēto mantu.

Vispārīgi kredītiestādes rīcībā esošie naudas līdzekļi, ko tā saņēmusi, piemēram, privātpersonai veicot noguldījumu, ir uzskatāmi par kredītiestādes mantu. Tādējādi vispārīgos gadījumos atbilstoši Kredītiestāžu likuma 134. panta pirmajai daļai un otrās daļas 3. punktam izdevumi, kas saistīti ar bezskaidras naudas glabāšanu, būs atzīstami par kredītiestādes likvidācijas izdevumiem, kas jāsedz pašai kredītiestādei. Tiesiskās attiecības, kas veidojas līdz ar finanšu līdzekļu noguldīšanu kredītiestādē, ir vērtējis arī Senāta Civillietu departaments 2019. gada 22. februāra spriedumā lietā Nr. SKC-1/2019, norādot, ka nauda, kas iemaksāta noguldītāja kontā, pamatojoties uz konta apkalpošanas līgumu, netiek individualizēta, tā ieplūst bankas kopējos resursos un tiek atspoguļota bankas bilancē, tā var tikt izmantota pēc bankas ieskatiem un šajās tiesiskajās attiecībās noguldītājam rodas prasījuma tiesības pret banku. Taču Satversmes tiesa 2022. gada 23. maija spriedumā lietā Nr. 2021-18-01 atzinusi, ka no minētā neizriet, ka šāda atziņa būtu automātiski attiecināma arī uz finanšu līdzekļiem, kas noguldīti kredītiestādē, bet tiek atzīti par noziedzīgi iegūtu mantu.

[2.3] Atbilstoši pastāvošai Senāta praksei, kas tiešā veidā attiecas uz izskatāmo gadījumu, likvidācijas stadijā esošai kredītiestādei ir obligāts pienākums nošķirt un atsevišķi no savas mantas glabāt tos naudas līdzekļus, kas nepieciešami kriminālprocesa ietvaros arestētu kreditoru prasījumu apmierināšanai. Tādējādi tiekot nodrošināta (iespējams) noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu izslēgšana no civiltiesiskās apgrozības. Citiem vārdiem, līdz ko kreditora prasījumam kriminālprocesa ietvaros tiek piemērots mantas arests, naudas līdzekļi, kas nepieciešami tā apmierināšanai, juridiski tiek izņemti no kredītiestādes mantas sastāva kā iespējami noziedzīgi iegūta manta un tiesisko seku ziņā ir pielīdzināmi kredītiestādes turējumā esošajai trešajām personām piederošajai mantai. Turklāt izdevumi, kas saistīti ar trešajām personām piederošās mantas glabāšanu, nav uzskatāmi par likvidācijas

izdevumiem, kurus pienākums ir segt likvidējamai kredītiestādei. Minēto netieši apliecina arī Kredītiestāžu likuma 172.[1] panta ceturtā daļa. Taču neatkarīgi no arestētās mantas juridiskā statusa saskaņā ar Kredītiestāžu likumu, valsts pienākumu atlīdzināt izdevumus saistībā ar arestētās mantas glabāšanu nosaka gan Kriminālprocesa likums, gan uz tā pamata izdotie noteikumi Nr. 754.

[2.4] Kriminālprocesa likuma 367. panta pirmās daļas 8. punktā noteikts, ka atlīdzināmi ir visi citi izdevumi, kas radušies kriminālprocesā. Atbilstoši juridiskajā literatūrā atzītajam, šī procesuālo izdevumu grupa ietver sevī arī izdevumus, kas saistīti ar arestētās mantas glabāšanu. Citā analoģiskā kriminālprocesā 2022. gada 15. jūnijā tiesa kā procesa virzītājs jau ir pieņēmusi lēmumu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 367. pantu un noteikumu Nr. 754 11. punktu, atlīdzināt pieteicējai no valsts budžeta līdzekļiem izdevumus, kas saistīti ar arestētās mantas glabāšanu.

[3] Valsts policija paskaidrojumā norāda, ka pieteikums ir nepamatots un to neatzīst, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā ietverto argumentāciju, un papildus paskaidro turpmāko.

[3.1] Lietā nav strīda, ka kriminālprocesuālos izdevumus valsts vispārīgi atlīdzina, kā arī par lietas faktiskajiem apstākļiem. Strīds ir par to, vai pieteicējas uzrādītie izdevumi ir cēloniski saistīti ar kriminālprocesa ietvaros pieņemto lēmumu par aresta uzlikšanu mantai, jeb pieteicējas izdevumi ir atzīstami par kredītiestādes likvidācijas izdevumiem, jo izdevumi cēloniski ir saistīti ar faktu, ka pieteicējai /datums/tika anulēta izsniegtā kredītiestādes licence (pieteicēja bija spiesta noslēgt naudas līdzekļu pagaidu glabāšanas līgumu ar Latvijas Banku, kas radīja izdevumus). Atzīstams, ka situācija ar pieteicējas pašlikvidāciju nav tipiska.

Licences anulēšana sniegt finanšu pakalpojumus nevar tikt uzskatīta kā kredītiestādes statusa zaudēšana, bet gan kā viena no pamatfunkcijām pārtraukšana. Pieteicējas administratīvais liegums veikt izdevumu operācijas pirms kreditora prasījuma pārbaudes, jo jau kopš /datums/kredītiestādes licence ir anulēta un izdevumu operācijas ar kreditoru mantu kopš šī brīža nenotiek, nevar tikt atzīts par pamatu atšķirīgai kriminālprocesuālās kārtības piemērošanai. Kriminālprocesa likuma 365. pants un Kredītiestāžu likums nenosaka īpašu kārtību arestētās mantas glabāšanai kredītiestādei, kurā norit pašlikvidācija. Ar Kredītiestāžu likuma 139.[8] panta ieviešanu saistītais materiāls, kurā atrodas arī pieteicējas likvidatoru iesniegumi apliecina, ka pieteicējas uzrādītie izdevumi atrodas tiešā cēloņsakarībā ar pieteicējas likvidācijas procesu un ir atzīstami par kredītiestādes likvidācijas izdevumiem, jo nepastarpināti ir saistīti ar faktu, ka pieteicējai /datums/tika anulēta izsniegtā kredītiestādes licence, un pieteicēja noslēdza naudas līdzekļu pagaidu glabāšanas līgumu ar Latvijas Banku, kas radīja izdevumus.

[3.2] Pieteicēja izdevumus kriminālprocesā sasaista ar negatīvās procentu likmes piemērošanu Latvijas Bankā un to apmaksu atbilstoši starp pieteicēju un Latvijas Banku noslēgto līgumu noteikumiem. Latvijas Banka, atbildot uz Valsts policijas pieprasījumu analoģiskajā administratīvajā lietā 2023. gada 19. aprīļa vēstulē Nr. 10-08.1/2023/6821, norādīja, ka pieteicējas pienākums maksāt negatīvās procentu likmes izrietēja no savstarpējām līgumsaistībām saistību tiesību jomā. Secīgi, jau no 2018. gada 18. jūlija, t.i. pirms kriminālprocesā tika pieņemti lēmumi par aresta uzlikšanu mantai, pieteicēja uzņēmās saistības apmaksāt negatīvās procentu likmes. Valsts policijas ieskatā tas liecina, ka pieteicējas izdevumi ir atzīstami par kredītiestādes likvidācijas izdevumiem, jo izdevumi cēloniski ir saistīti ar faktu, ka pieteicējai /datums/tika anulēta izsniegtā kredītiestādes licence, un pieteicēja noslēdza naudas līdzekļu pagaidu glabāšanas līgumu ar Latvijas Banku, kas radīja izdevumus.

[3.3] No Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 27. punkta secināms, ka neitrālas sekas kredītiestādei pastāv neatkarīgi no tā, vai noguldījums atgriežams noguldītājam, vai arī tas kā manta, kas atzīta par noziedzīgi iegūtu, jāpārskaita valstij. Gadījumā, ja maksātnespējas vai likvidācijas procesā noguldījumu uzglabāšana tomēr rada izdevumus, tie atzīstami par likvidācijas izdevumiem, kas gulstas uz pašu kredītiestādi. To apstiprina Kredītiestāžu likuma 135. panta sestā daļa.

[3.4] Pieteicējai izdevumi (zaudējumi) radušies pašas pieteicējas rīcības dēļ. Pieteicējas likvidāciju un likvidācijas izdevumus izraisīja pašas pieteicējas normatīvo aktu prasībām neatbilstoša komercprakse, un nedz valsts, nedz Valsts policija nav nodarījusi pieteicējai zaudējumus. Faktiskie apstākļi, kuru dēļ tika uzlikts arests konkrētajiem finanšu līdzekļiem, ļauj secināt, ka pieteicēja nebija pienācīgi pildījusi likuma prasības attiecībā uz klienta izpēti, pretējā gadījumā pieteicējai pašai bija jāatturas no darījuma veikšanas un izmaksas veikšanas noguldījumu kreditoriem, negaidot tiesībsargājošo iestāžu lēmumus.

[4] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmajai daļai, administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi.

Tā kā tiesa, sagatavojot lietu iztiesāšanai un pārbaudot lietas materiālus, nekonstatēja tādu apstākļu esību, kas būtu par šķērsli lietas izskatīšanai rakstveidā, kā arī puses uz to nav tiesai norādījušas, ievērojot lietas dalībnieku procesuālās intereses, lieta tiek skatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Lietā strīds ir par to, vai pieteicējai ir radušies izdevumi saistībā ar kriminālprocesā Nr. /numurs/ uzliktā aresta mantai izpildi, nodrošinot tās glabāšanu.

[6] Kriminālprocesa likuma 367. panta pirmā daļa uzskaita procesuālos izdevumus, kurus atbilstoši 367. panta otrajai daļai sedz no valsts līdzekļiem Ministru kabineta noteiktajā apmērā un kārtībā, savukārt Kriminālprocesa likuma 368. panta pirmajā daļā noteikts, ka procesuālos izdevumus ar tiesas nolēmumu piedzen no notiesātajiem. Tādējādi procesuālie izdevumi, tiem rodoties, sākotnēji tiek segti no valsts līdzekļiem, bet, tiesai pieņemot nolēmumu, tie piedzenami no notiesātās personas valsts labā (sal. *Senāta Krimināllietu departamenta 2021. gada 24. marta lēmuma lietā Nr. SKK-215/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0324.11519001519.10.L) 8. punkts*).

Tātad atšķiras lēmumu pieņemšanas un pārsūdzēšanas process gadījumā, kad tiek risināts jautājums par izdevumu, kuri radušies saistībā ar kriminālprocesu, atlīdzināšanu personām no valsts budžeta (procesu regulē noteikumi Nr. 754) un gadījumā, kad tiek pieņemts nolēmums par procesuālo izdevumu piedzīšanu no notiesātās personas (regulē Kriminālprocesa likums). Senāts atzīst, ka turpmāk minēto iemeslu dēļ procesuālo izdevumu atlīdzināšana no valsts budžeta ir administratīva, nevis kriminālprocesuāla darbība.

Persona, kura prasa izdevumu atlīdzināšanu, var nebūt kriminālprocesā aktīvi iesaistīta persona, proti, persona izpilda atsevišķu kriminālprocesa virzītāja uzdevumu, bet citādi tā nav iesaistīta kriminālprocesā. Izdevumu atlīdzināšana notiek neatkarīgi no kriminālprocesa virzības, proti, jebkurā tā stadijā. Turklāt atlīdzināšanas pienākums un apmērs nav nekādā veidā saistīts ar kriminālprocesa rezultātiem. Līdz ar to izdevumu vērtēšanā faktiski netiek izmantoti kriminālprocesuālie elementi, kas ir būtiski krimināltiesībās, bet izdevumu segšana lielā mērā balstās uz norēķināšanās pienākumu (proti, pēc sava rakstura tā daudz vairāk ir līdzīga samaksai par pakalpojumu) (*Senāta 2022.gada 15.decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1096/2022 6.punkts*). Lemjot par to, vai personai atlīdzināt tās uzrādītos izdevumus, administratīvajai tiesai nav jālemj par kriminālprocesuāliem jautājumiem, kas tieši skar kriminālprocesu, bet gan ir jāvērtē, vai pastāv apstākļi, kas pamato personas norādīto izdevumu atlīdzināšanu.

Kriminālprocesa likuma 367.panta pirmā daļa satur ģenerālklauzulu – citi izdevumi, kas ir radušies kriminālprocesā –, tāpēc, to piemērojot,

tiesnesim būtu jāvērtē, vai konkrētie izdevumi ir tādi, kas šajā ģenerālklauzulā ietilpst (sk. Senāta *2022. gada 29. decembra lēmuma SKA-1100/2022 7. punktu*).

Tiesai šādu strīdu gadījumā ir jānoskaidro apstākļu kopums par to, vai ir bijis konkrēts procesa virzītāja lēmums (uzdevums personai), vai persona ir izpildījusi tai doto uzdevumu un vai tā rezultātā personai ir radušies izdevumi pieteikumā norādītajā apmērā (*Senāta 2022. gada 15. decembra lēmuma lietā Nr. SKA-1096/2022 9. punkts*).

Līdz ar to tiesa pēc minētajiem kritērijiem pārbauda, vai pieteicējai ir radušies atlīdzināmi izdevumi.

[7] Pieteicēja saistībā ar kriminālprocesu Nr. /numurs/ saņēma turpmāk minētos apkarošanas pārvaldes lēmumus par aresta uzlikšanu trešo personu mantai.

[7.1] Ar apkarošanas pārvaldes vecākās inspektores 2018. gada 22. augusta un 2018. gada 3. septembra lēmumiem uzlikts arests šādu personu aktīviem: uzņēmuma /pers. H/ 289 800,80 *euro* apmērā; /pers. I/ 7 268 445,98 *euro* apmērā; /pers. J/ 272 319,35 *euro* apmērā; /pers. L/ 2 103 446.03 USD apmērā (*lietas 30.-34. lapa*);

[7.2] Ar apkarošanas pārvaldes izmeklētājas 2020. gada 18. marta lēmumiem uzlikts arests /pers. M/ aktīviem 3 500 000 USD un 591 844,34 *euro* apmērā; /pers. N/ aktīviem 719 311,35 *euro* apmērā un /pers. O/ aktīviem 8 400 000 USD un 678 014,41 *euro* apmērā (*lietas 24.-26. lapa*);

[7.3] Ar apkarošanas pārvaldes vecākās inspektores – izmeklētājas 2020. gada 12. jūnija lēmumu uzlikts arests /pers. P/ kreditora prasījumam 352 824,35 *euro* apmērā (*lietas 18.-19. lapa*); ar 2020. gada 17. jūlija lēmumu – /pers. P/ piederošiem līdzekļiem 15 467,02 *euro* apmērā (*lietas 21-22. lapa*); ar 2021. gada 30. aprīļa lēmumu – /pers. R/ naudas līdzekļiem 86 400,18 *euro* apmērā (*lietas 36.-37. lapa*); ar 2021. gada 31. marta lēmumiem – /pers. O/ piederošiem līdzekļiem 39 120,86 *euro* apmērā un /pers. M/ piederošiem līdzekļiem 16 328,24 *euro* apmērā (*lietas 40.-43. lapa*).

[7.4] Pieteicēja minētos lēmumus par aresta uzlikšanu mantai izpildīja 2018. gada 4. septembrī, 2018. gada 18. septembrī, 2020. gada 19. jūnijā, 2020. gada 27. jūlijā, 2021. gada 14. aprīlī un 2021. gada 13. maijā, piemērojot bloķējumu iepriekš norādītajiem aktīviem, attiecīgi par to informējot procesa virzītāju (*lietas 45.-54. lapa*).

Tādejādi ir konstatējams konkrēts procesa virzītāja lēmums (uzdevums personai) un personas uzdevuma izpildījums.

[8] Ar Eiropas Centrālās bankas /datums/lēmumu pieteicējai anulēta izsniegtā kredītiestādes licence. Tā rezultātā pieteicēja zaudēja tiesības sniegt Kredītiestāžu likumā minētos licencētos finanšu pakalpojumus, tostarp arī arestētās mantas kā noguldījuma (Kredītiestāžu likuma izpratnē) glabāšanu pieteicējas atvērtajā kontā (pēc kredītiestādes licences anulēšanas pieteicēja vairs nenodrošināja kreditoru noguldījumu apkalpošanu).

Saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 139.[8] pantu kredītiestādes likvidators ir tiesīgs turēt likvidējamās kredītiestādes naudas līdzekļus, tai skaitā likvidācijas procesā atgūtos naudas līdzekļus, likvidējamās kredītiestādes *euro* kontā Latvijas Bankā saskaņā ar Latvijas Bankas kontu apkalpošanas nosacījumiem, kas paredzēti kontu apkalpošanas līgumā, kuru likvidējamā kredītiestāde noslēgusi ar Latvijas Banku.

Arestēto naudas līdzekļu uzglabāšanas izmaksas Latvijas Bankā tiek noteiktas atbilstoši Eiropas Centrālās bankas Pamatnostādnes (ES) 2019/671 (2019. gada 9. aprīlis) "Par nacionālo centrālo banku iekšzemes aktīvu un pasīvu pārvaldības operācijām" 4. pantam, kas paredz vienādus nosacījumus Eirosistēmā ietilpstošas nacionālās bankas (NCB) nemonetārās politikas operācijām, kā arī piemērojamajām līdzekļu glabāšanas likmēm depozītiem.

Tātad likumdevējs ir noteicis likvidējamai kredītiestādei tiesības naudas līdzekļus glabāt likvidējamās kredītiestādes *euro* kontā Latvijas Bankā un noteicis samaksu par šo pakalpojumu saskaņā ar Latvijas Bankas kontu apkalpošanas nosacījumiem.

Starp pieteicēju un Latvijas Banku 2018. gada 18. jūlijā noslēgts līgums Nr. LB-07/2018/332 "Par naudas līdzekļu pagaidu glabāšanu" un 2020. gada 6. jūlijā līgums Nr. LB-07/2020/172 „Par norēķinu konta apkalpošanu" (*lietas 119.-127.lapa*). Saskaņā ar minētā līguma "Par naudas līdzekļu pagaidu glabāšanu" 5.punktu un līguma „Par norēķinu konta apkalpošanu" 11. punktu Latvijas Banka par norēķinu konta atlikumu nemaksā pieteicējai atlīdzību, bet, ja Eiropas Centrālās bankas Padomes noteiktā noguldījumu iespējas procentu likme ir mazāka par 0 procentiem, piemēro Eiropas Centrālās bankas Padomes noteikto noguldījumu iespējas procentu likmi. Procentu likme, kas mazāka par 0 procentiem (negatīva procentu likme), ietver pieteicējas pienākumu maksāt procentu maksu Latvijas Bankai.

Laika posmā no 2016. gada 16. marta līdz 2019. gada 17. septembrim Eiropas Centrālās bankas Padomes noteiktā noguldījumu iespējas procentu likme bija 0,4 procenti, (sk. *https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/key_ecb_interest_rates/html/index.en.html*) un no 2019. gada 18. septembra līdz 2022. gada 27. jūlijam 0,5 procenti. Negatīvo procentu likmi apliecina arī Latvijas Bankas sniegtā informācija (*lietas 132. lapa*).

Tātad pieteicējai par kriminālprocesā arestētās mantas glabāšanu radās izdevumi, kas ir tiešā cēloņsakarībā ar procesa virzītāju kriminālprocesā Nr. /numurs/ pieņemtajiem lēmumiem par mantas arestu.

[9] Lietā strīds ir par to, vai pieteicējai ir radušies izdevumi (mantiskais zaudējums) saistībā ar kriminālprocesā Nr. /numurs/uzliktā aresta naudai izpildi, nodrošinot tās glabāšanu. Valsts policija norāda, ka Kriminālprocesa likuma 361. pantā paredzētā procedūra attiecībā uz to, kā īstenojams mantas arests, ir vērsta vienīgi uz mantas saglabāšanu un likumdevējs ar šo procedūru neparedz procesa virzītājam pilnvaras izlemt par citu arestētās mantas – naudas noguldījuma glabāšanas un pārvaldības veidu. Procesa virzītājs nav tā persona, kura varētu novērst izmaksas, kas var rasties (radušās) kredītiestādei pārvaldot arestēto mantu. Procesa virzītājam pēc savas iniciatīvas nav jāveic papildus darbības, patstāvīgi skaidrojot, vai šāda naudas līdzekļu glabāšana rada būtiskus izdevumus un vai tā ir ekonomiski samērīga.

Minētajam var piekrist, taču kontekstā ar to, ka kopš 2018. gada ir publiski zināms, ka pieteicēja vairs nav tiesīga sniegt kredītiestādes pakalpojumus, tieši atbildētājai bija jāveic izvērtējums, vai ir pareizi noteikts lēmuma izpildes subjekts. Tā kā izpilde tika noteikta tieši pieteicējai, tad atbilstoša ir arī pieteicējas rīcība, šim uzdevumam pakļaujoties un procesuālo izdevumu rašanās pamatā ir procesa virzītāju lēmumi kriminālprocesā Nr. /numurs/. Līdz ar to nav pamatoti Valsts policijas argumenti, ka pieteicēja ir vainojama savā komercdarbībā, kuras sekas bija licences zaudēšana un nespēja patstāvīgi veikt arestētās mantas glabāšanu. Tā kā pieteicējai tika anulēta kredītiestādes licence, tad attiecīgi tā 2018. gada 18. jūlijā noslēdza līgumu ar Latvijas Banku par naudas līdzekļu pagaidu glabāšanu un par norēķinu konta apkalpošanu. Savukārt procesa virzītāju lēmumi par mantas arestu kriminālprocesā Nr. /numurs/ tika pieņemti, esot jau spēkā noslēgtajiem līgumiem.

[10] Valsts policija uzskata, ka izdevumi, kas pieteicējai radušies par arestētās mantas glabāšanu, ir uzskatāmi par likvidācijas izdevumiem, un šie izdevumi ir jāuzņemas pieteicējai.

Kredītiestāžu likuma 134. panta pirmā daļa noteic, ka kredītiestādes likvidācijas izdevumus sedz likvidējamā kredītiestāde, bet otrās daļas 3) punkts paredz, ka likvidācijas izdevumos tiek iekļauti nepieciešamie izdevumi likvidējamās kredītiestādes mantas uzturēšanai un nepieciešamo darba telpu uzturēšanai likvidācijas laikā.

Tātad vispārīgi izdevumi, kas rodas likvidējamai kredītiestādei sakarā ar tās mantas glabāšanu, ir attiecināmi uz likvidācijas izdevumiem. Taču

vienlaikus tiesas vērtējumā naudas līdzekļus, ko pieteicēja ir glabājusi saskaņā ar tai dotu uzdevumu kriminālprocesā, nav pamata atzīt par tādu kredītiestādes mantu, kuras glabāšanas izdevumi attiecināmi uz likvidācijas izdevumiem. Lai gan pieteicējai attiecīgajā periodā nav maksātnespējas, bet gan likvidācijas process, tiesa saskata par iespējamu mantas statusa noteikšanā veikt sistēmisku vērtējumu ar tiesību normām, kas attiecināmas uz maksātnespējas procesu. Proti, Kredītiestāžu likuma 172. panta pirmā daļa noteic, ka kredītiestādes mantas sarakstā iekļauj noguldījumus un procentus par tiem, bet neiekļauj citu kredītiestādes turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu un valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu līdzekļus, privāto pensiju fondu pensiju plānu līdzekļus, pensiju plānos un apdrošināšanas līgumos noteikto saistību izpildei paredzētos līdzekļus, ja šis nosacījums minēts noguldījumu līgumā, un sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda līdzekļus. No minētās tiesību normas izriet, ka noguldījumi un procenti par tiem ir iekļaujami kredītiestādes mantas sarakstā, pie kam, noguldījums saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 1.panta 6. punktu ir saprotams plašākā izpratnē, proti, noguldījums ir naudas līdzekļu glabāšana kredītiestādes kontā noteiktu vai nenoteiktu laiku ar vai bez procentiem. No lietā iesniegtajiem pierādījumiem neizriet kādi īpaši apstākļi vai darījums, kura ietvaros trešo personu naudas līdzekļi, kas līdz lēmumiem par aresta uzlikšanu pieņemšanai atradās pie pieteicējas, nebūtu atzīstami par noguldījumu augšminētā tiesiskā regulējuma izpratnē. Augstākās tiesas Civillietu departaments 2019. gada 22. februāra spriedumā lietā Nr. SKC-1/2019 ir norādījis, ka nauda, kas tiek iemaksāta (ieskaitīta) noguldītāja kontā, pamatojoties uz konta apkalpošanas līgumu, netiek individualizēta, tā ieplūst bankas kopējos resursos un tiek atspoguļota bankas bilancē. Tā var tikt izmantota pēc bankas ieskatiem, piemēram, kredīta izsniegšanai. Šajās tiesiskajās attiecībās noguldītājam rodas prasījuma tiesības pret banku (sk. minētā nolēmuma 9. punktu). Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējiem, ka apelācijas instances tiesa, atzīstot, ka noguldījums ir ieguvis kredītiestādes turējumā esošas trešajām personām piederošas mantas statusu, pamatojoties uz apstākli, ka banka ir veikusi spriedumā konstatētās uz prasītājas rīkojuma izpildi vērstās operācijas, Kredītiestāžu likuma 172. pantu piemērojusi nepareizi. Šī norma neparedz pamatu iekļaut kredītiestādes turējumā esošā trešajām personām piederošajā mantā naudas līdzekļus, kas atrodas kredītiestādes valdījumā, nevis turējumā (sk. minētā nolēmuma 10.punktu). Minētais saskan arī ar juridiskajā literatūrā norādīto ? kad nauda tiek iemaksāta bankā, par tās īpašnieku kļūst banka – noguldījums kļūst par daļu no bankas finanšu līdzekļiem, kuri bankai pieejami, piemēram, lai aizdotu to klientiem. Savukārt noguldītājam rodas prasījuma tiesība, t.i., subjektīva saistībtiesiska prasījuma tiesība prasīt bankai parāda samaksu. Klients var pieprasīt atmaksu saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem, un parāda atmaksas pienākums neiestājas, kamēr pieprasījums nav veikts. Noguldījuma jeb darījuma par naudas līdzekļu nodošanu bankas īpašumā izpildes rezultātā manta – naudas līdzekļi, kas tiek nodoti bankai, maina īpašnieku, par to īpašnieku kļūst banka, savukārt klientam rodas saistībtiesiska prasījuma tiesība pret banku noguldīto finanšu līdzekļu apmērā (sk. *Torgāns K., Saistību tiesības II daļa 246. – 247. lpp.; Kārkliņš J., Rozenbergs J. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un krimināprocesuālie aspekti. Jurista Vārds, 21.02.2017., Nr. 8, https://juristavards.lv/doc/270162-bezskaidrasnaudas-lidzeklu-juridiskais-statuss-civiltiesiskie-un-kriminalprocesualie-aspekti/*). Vēl jo vairāk minētais saskan ar Kriminālprocesa likuma 364. panta ceturto daļu, kas noteic, ka naudas noguldījumi, finanšu instrumenti un kapitāla daļas (akcijas), kas glabājas kredītiestādēs vai ieguldījumu brokeru sabiedrībās, netiek izņemtas, bet pēc lēmuma saņemšanas par aresta uzlikšanu mantai ar tām tiek pārtrauktas izdevumu operācijas. Tādejādi no minētās tiesību normas arī neizriet, ka ar aresta uzlikšanu naudas noguldījumi mainītu īpašnieku. Attiecībā uz minēto tiesisko regulējumu juridiskajā literatūrā ir norādīts, ja atbilstoši šobrīd pastāvošai praksei lēmums kriminālprocesa ietvaros mantas aresta uzlikšanai tiek formulēts kā "uzlikts arests personas finanšu līdzekļiem, kas atrodas norēķinu kontos", tad šie naudas līdzekļi arī paliek kreditēti noguldītāja norēķinu kontā, šis bezskaidrās naudas līdzekļu apjoms joprojām paliek bankai piederošs, bet banka kopš aresta uzlikšanas nav tiesīga nedz izpildīt noguldītāja rīkojumus par rīcību ar šiem finanšu līdzekļiem, nedz arī izpildīt citu trešo personu prasījumus, kas vērsti pret šiem finanšu līdzekļiem (piem., noguldītāja kreditoru veiktas piedziņas gadījumos u.tml.), tādējādi saglabājot noguldītāja prasījumu pret banku un bankas saistību pret noguldītāju nemainītā apjomā. Vienlaikus, paturot prātā, ka noguldītāja kontā kreditētie bezskaidras naudas līdzekļi kopš to saņemšanas brīža ir kļuvuši par bankas aktīvu, ir sajaukušies ar citiem bankas finanšu līdzekļiem, nav individualizējami un tiek izmantoti bankas ikdienas darbībai (izsniedzot kredītus, ieguldot u.tml.), tad bankai faktiski nav nedz juridisku, nedz faktisku iespēju "nelietot" kādus konkrētus finanšu līdzekļus, jo tādi gluži vienkārši nav vairs individualizējami. Toties ir iespējams individualizēt pavisam konkrētu bankas saistību pret noguldītāju, ar kuru tad kopš aresta uzlikšanas banka vairs nedrīkst "rīkoties un lietot", respektīvi, nedrīkst veikt izdevumu operācijas (sk. *Torgāns K., Saistību tiesības II daļa 246. – 247. lpp.; Kārkliņš J., Rozenbergs J. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un krimināprocesuālie aspekti. Jurista Vārds, 21.02.2017., Nr. 8, https://juristavards.lv/doc/270162-bezskaidrasnaudas-lidzeklu-juridiskais-statuss-civiltiesiskie-un-kriminalprocesualie-aspekti/*).

Arī Satversmes tiesa norāda, ka finanšu līdzekļi kredītiestādes kontā norāda uz to, ka personai ir prasījuma tiesības pret kredītiestādi par minēto naudas līdzekļu izmaksu (*Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 33.1. punkts*).

Tādejādi lēmums par mantas arestu aizliedz kredītiestādei veikt darbības, kas izmaina arestētās mantas apjomu - naudas līdzekļiem, kas ekvivalenti trešo personu mantai, kas arestēta ar kriminālprocesā pieņemtu lēmumu, ir jābūt nemainīgā apjomā un pieteicējas rīcībā, lai tā jebkurā brīdī varētu veikt maksājumu saskaņā ar procesa virzītāja norādēm. Līdz ar to, neskatoties uz Kredītiestāžu likuma 139.^{8} pantā noteikto likvidatora kompetenci, viņa rīcībai ir jāpakļaujas kriminālprocesā pieņemto lēmumu norādēm.

Tā kā konkrētajā situācijā bija spēkā lēmumi kriminālprocesā, kas identificēja naudas līdzekļus konkrētā apjomā, nosakot pienākumu tos glabāt, tad attiecīgā ierobežojuma sekas ir pamats atzīt šos glabāšanas izdevumus par kriminālprocesa Nr. /numurs/ izdevumiem. Pieņēmumiem, vai tie būtu likvidācijas izdevumi arī tad, ja šādu lēmumu nebūtu, nav pamata, jo lēmumu pieņemšana kriminālprocesā ir neapstrīdams fakts. Tātad ir konstatējama tieša cēloņsakarība starp procesuālajiem izdevumiem un kriminālprocesā pieņemtajiem lēmumiem par aresta uzlikšanu trešo personu mantai.

[11] Valsts policija pārsūdzētajā lēmumā atsaucas uz Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumiem Nr. 1025 "Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu" (turpmāk – noteikumi Nr. 1025), kuros paredzēta atšķirīga arestētās naudas glabāšanas kārtība, ja to nevar glabāt sākotnējā atrašanās vietā. Tiesa norāda, ka noteikumu Nr. 1025 saturs primāri ir attiecināms uz lietiskajiem pierādījumiem un ķermenisku mantu, bet, kā norādīts iepriekš, bezskaidra nauda nav ķermeniska lieta.

Naudas līdzekļi bankas kontā apzīmē vien personas prasījuma tiesības pret kredītiestādi par minēto naudas līdzekļu izmaksu, un tiem nepiemīt lietiesiska daba (sk. *Torgāns K., Saistību tiesības II daļa 246. – 247. lpp.; Kārkliņš J., Rozenbergs J. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un krimināprocesuālie aspekti. Jurista Vārds, 21.02.2017., Nr. 8, https://juristavards.lv/doc/270162-bezskaidras-naudaslidzeklu-juridiskais-statuss-civiltiesiskie-un-kriminalprocesualie-aspekti/*). Noteikumu Nr. 1025 regulējums vērsts uz mantas un skaidras naudas līdzekļiem, kas var tikt izņemti un nodoti glabāšanā arī bezskaidras naudas veidā (sal. sk. noteikumu Nr. 1025 7.1., 7.2. punktus), taču šajā lietā trešo personu manta, kas atradusies pieteicējas rīcībā, visu laiku ir bijusi bezskaidra nauda.

[12] Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst, ka pastāv priekšnoteikumi labvēlīga akta izdošanai – procesuālo izdevumu atlīdzināšanai atbilstoši noteikumu Nr. 754 11. punktam, ka citus izdevumus, kas radušies kriminālprocesā, atlīdzina to faktiskajā apmērā, pamatojoties uz procesa virzītāja pieņemto lēmumu.

Valsts policija norāda, ka minētajā normā nevar haotiski iekļaut jebkuru mantiski novērtējamu pametumu. Tiesas ieskatā šāds arguments ir

nepamatots, jo noteikumu izdevējs ir norādījis "citi izdevumi" tieši tamdēļ, ka noteikumu Nr. 754 saturā nav bijis iespējams uzskaitīt visus izdevumu veidus, bet, nenosakot šādu regulējumu, varētu rasties situācija, kurā kāda persona, kurai nodarīts zaudējums kriminālprocesā, tiek nepamatoti aizmirsta vai atstumta no atlīdzinājuma saņemšanas.

[13] Pieteicēja iesniegusi aprēķinu par izdevumiem 315 386,33 *euro* apmērā tabulas formā, norādot procesa virzītāju, kurš pieņēmis lēmumu par mantas arestu, trešo personu nosaukumus, attiecībā uz kuru mantu uzlikts arests, naudas summa valūtā, aresta datums, glabāšanas beigu datums – 2022. gada 27. jūlijs (negatīvā procentu likme tika piemērota līdz 2022. gada 26. jūlijam (*lietas 132. lapa*)), mantas glabāšanas laiks dienās, vidējais USD/EUR kurss līdzekļu glabāšanas periodā, līdzekļu glabāšanas gada likme Latvijas Bankā no 04.09.2018. līdz 27.07.2022. (*lietas 8.-9. lapa*).

Izvērtējot minēto aprēķinu, tiesa nekonstatē tajā matemātiska aprēķina kļūdas.

[14] Jautājumā par pieteicējas līdzatbildību jeb rīcību, lai novērstu vai samazinātu iepriekš minētos izdevumus, lietā konstatējams, ka pieteicēja vairākkārtīgi informējusi apkarošanas pārvaldes procesa virzītāju, ka atsakās glabāt naudas līdzekļus arestēto kreditoru prasījumu segšanai, jo šo naudas līdzekļu glabāšana rada zaudējumus, un informē, ka minētie naudas līdzekļi glabājas pieteicējas kontā Latvijas Bankā, kur jāveic ikmēneša maksājums, ņemot vērā spēkā esošo gada likmi 0,5 procentu apmērā no noguldītās summas vērtības, tiek lūgts pieņemt lēmumu par arestētās mantas pārskaitīšanu uz izmeklēšanas iestādes vai prokuratūras deponēto līdzekļu kontu Valsts kasē (*lietas 45.-47., 49.-51. lapa*). Tātad pieteicēja ir aktīvi rīkojusies un darījusi visu saprātīgi iespējamo, lai novērstu vai samazinātu izdevumus saistībā ar kriminālprocesā Nr. /numurs/ mantai uzliktā aresta izpildi. Secīgi izskatāmajā lietā nav konstatējama pieteicējas līdzatbildība izdevumu radīšanā, tādēļ arī nav pamata samazināt pieteicējai atlīdzināmo radīto izdevumu apmēru.

[15] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka pieteicējai laika periodā no 2018. gada 4. septembra līdz 2022. gada 27. jūlijam radās procesuālie izdevumi 315 386,33 *euro* apmērā, kas saistīti ar kriminālprocesā Nr. /numurs/ arestētās mantas glabāšanu. Tādējādi pastāv priekšnoteikumi labvēlīga administratīvā akta izdošanai un pienākuma uzlikšanai Valsts policijai atlīdzināt pieteicējai izdevumus minētajā apmērā.

[16] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 12. februāra noteikumu Nr. 85 „Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 13. punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc pieteicēja iesnieguma saņemšanas iestādē Administratīvā procesa likuma 126. pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Tiesa konstatē, ka pieteicēja ir samaksājusi valsts nodevu 30 *euro* apmērā par pieteikumu par lietu ierosināšanu tiesā (*lietas 16. lapa*). Tā kā pieteicējas pieteikums ir apmierināts, tad no Latvijas Republikas par labu pieteicējai piespriežama tās samaksātā valsts nodeva, atlīdzinot to no Valsts policijas budžeta līdzekļiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 251. panta sesto daļu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

apmierināt likvidējamās /pers. A/, AS pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru likvidējamajai /pers. A/, AS tiktu atlīdzināti procesuālie izdevumi 315 386,33 *euro* apmērā, kas radušies kriminālprocesā Nr. /numurs/.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese R.Migla